

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ Z
DNIA 25 MAJA 2018 R. W SPRAWIE WARUNKÓW I SPOSOBU
ORGANIZOWANIA PRZEZ PUBLICZNE PRZEDSZKOŁA,
SZKOŁY I PLACÓWKI KRAJOZNAWSTWA I TURYSTYKI

OCHRONA OSÓB I MIENIA

8 STYCZNIA 2025

WSB SECURITY
MARCIN NIEDOPYTALSKI

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2018 r w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki jest niezwykle istotnym aktem prawnym który reguluje zasady bezpiecznego i efektywnego planowania różnorodnych form wypoczynku wycieczek krajoznawczych oraz innych przedsięwzięć turystycznych realizowanych w ramach zadań statutowych tych jednostek oświatowych głównym celem tej regulacji jest zapewnienie dzieciom i młodzieży bezpiecznych i wartościowych doświadczeń edukacyjnych wynikających z bezpośredniego kontaktu z przyrodą zabytkami dziedzictwem kulturowym oraz różnorodnymi miejscami atrakcyjnymi turystycznie przy jednoczesnym uwzględnieniu konieczności sprawowania odpowiedniej opieki pedagogicznej i zagwarantowania warunków które eliminują potencjalne zagrożenia i minimalizują ryzyko wypadków oraz innych niepożądanych zdarzeń w całym procesie związanym z organizacją takich wyjazdów czy imprez rozporządzenie wskazuje między innymi na wymóg dostosowania charakteru i programu wycieczki do wieku potrzeb i możliwości wychowanków a także do ich stanu zdrowia i sprawności fizycznej jednocześnie nakłada obowiązek zapewnienia odpowiedniej liczby opiekunów którzy posiadają kwalifikacje umożliwiające sprawowanie właściwej pieczy nad uczestnikami w rozporządzeniu wyraźnie wskazano że publiczne przedszkola szkoły i placówki organizując wyjazdy turystyczne powinny dołożyć wszelkich starań aby urozmaicać je w taki sposób by wycieczki i wyjazdy nie ograniczały się jedynie do form rekreacji ale również przyczyniały się do rozwoju zainteresowań uczniów i kształtowania w nich postaw społecznych patriotycznych i proekologicznych co ma szczególne znaczenie we współczesnym świecie w którym edukacja międzykulturowa i ekologiczna odgrywają coraz większą rolę w rozporządzeniu określono także kluczowe wymagania dotyczące planowania i realizacji krajoznawstwa i turystyki w odniesieniu do różnych etapów kształcenia co oznacza że zarówno w przedszkolu jak i w szkole podstawowej czy w placówkach ponadpodstawowych wycieczki i imprezy turystyczne powinny być organizowane w sposób przystający do rozwoju psychofizycznego uczestników jednocześnie należy pamiętać iż w przypadku dzieci najmłodszych szczególny nacisk kładzie się na bezpieczeństwo i opiekę na właściwe przygotowanie kadry pedagogicznej oraz na dostosowanie planu wycieczki do ograniczonych możliwości i percepcji przedszkolaków w dalszych przepisach rozporządzenia szczegółowo omówiono obowiązki dyrektora szkoły lub placówki a także zasady współpracy z rodzicami bądź opiekunami prawnymi uczestników określono że dyrektor jest odpowiedzialny za ostateczne zatwierdzenie planu wycieczki lub imprezy turystycznej a także za powołanie kierownika oraz opiekunów sprawujących bezpośrednią pieczę nad grupą

ponadto rodzice powinni być poinformowani o wszystkich istotnych kwestiach takich jak miejsce i termin wyjazdu cel i program imprezy wysokość kosztów ubezpieczenia a także zasady bezpieczeństwa jakim podlegają uczestnicy dzięki temu zagwarantowane jest prawo rodziców do rzetelnej informacji oraz możliwość wyrażenia zgody lub ewentualnego zgłoszenia uwag jeżeli mają wątpliwości co do sposobu organizacji wyjazdu kolejnym istotnym aspektem uregulowanym w tym rozporządzeniu jest kwestia finansowania wycieczek i imprez turystycznych w dokumencie podkreślono że środki na organizację takich przedsięwzięć mogą pochodzić z różnych źródeł między innymi z wpłat rodziców czy opiekunów prawnych z budżetu jednostki samorządu terytorialnego ze środków pozabudżetowych czy od sponsorów jednakże w każdym przypadku należy zachować przejrzystość finansową i jawność w zakresie przeznaczenia zebranych środków tak aby nie budzić żadnych wątpliwości co do gospodarowania funduszami przygotowanie wycieczki wymaga również zadbania o kwestie ubezpieczeniowe dlatego rozporządzenie podkreśla że wszystkie wyjazdy organizowane przez przedszkola szkoły i placówki muszą uwzględniać ubezpieczenie uczestników od następstw nieszczęśliwych wypadków i innych zdarzeń losowych co pozwala na zapewnienie dodatkowej ochrony w razie nieprzewidzianych sytuacji i zmniejsza ryzyko obciążeń finansowych związanych z ewentualnymi konsekwencjami wypadków niezwykle ważną kwestią w całym procesie organizacji wycieczek i imprez turystycznych jest zagadnienie opieki i nadzoru nad dziećmi i młodzieżą rozporządzenie nakłada obowiązek zapewnienia odpowiedniej liczby opiekunów w zależności od charakteru i liczby uczestników a także precyzuje zakres kompetencji kierownika oraz opiekunów kierownik wycieczki odpowiada za przebieg całego przedsięwzięcia przygotowanie planu zgodnie z obowiązującymi przepisami bezpieczeństwo uczestników oraz koordynowanie pracy pozostałych opiekunów którzy wspierają kierownika w sprawowaniu pieczy nad wychowankami dla wycieczek pieszych autokarowych czy rowerowych lub innych form turystyki stosuje się szczególne zalecenia dotyczące liczby opiekunów biorąc pod uwagę wiek uczniów formę turystyki i potencjalne ryzyka związane z danym rodzajem aktywności bardzo istotne jest także to że przepisy wskazują na konieczność odpowiedniego przygotowania merytorycznego opiekunów i kierowników wyjazdów np. ukończenie kursów z pierwszej pomocy czy znajomość specyfiki trasy i zasad poruszania się w określonym terenie a także podkreślają że osoby te powinny cechować się odpowiedzialnością i umiejętnością reagowania w sytuacjach kryzysowych rozporządzenie kładzie również nacisk na tworzenie programów turystyczną krajoznawczych uwzględniających cele wychowawcze i dydaktyczne prowadzonej działalności oświatowej co oznacza że planowane

wyjazdy nie powinny być traktowane jedynie jako oderwanie od tradycyjnych zajęć dydaktycznych lecz raczej jako integralna część procesu kształcenia i wychowania dzięki wycieczkom dzieci i młodzież mogą poznać walory przyrodnicze i kulturowe regionu w którym mieszkają dowiedzieć się więcej o historii i dziedzictwie narodowym a także rozwinąć zainteresowania w zakresie różnych dziedzin wiedzy takich jak geografia biologia sztuka czy historia ponadto organizacja turystyki szkolnej służy kształtowaniu postaw prospołecznych współpracy w grupie wrażliwości na potrzeby innych i poczucia odpowiedzialności za wspólne dobro rozporządzenie zawiera również wymogi w zakresie dokumentacji związanej z organizacją wycieczek aby zapewnić transparentność i bezpieczeństwo nakazuje się opracowywanie dokładnych planów i harmonogramów zawierających informacje o celu imprezy trasie środkach transportu terminach liczbie uczestników liczbie opiekunów oraz sposobach finansowania wyjazdu dodatkowo w dokumentacji powinny znaleźć się zgody rodziców a także jeśli to konieczne oświadczenia dotyczące stanu zdrowia uczestników co jest istotne w przypadku wyjazdów wymagających szczególnej sprawności fizycznej bądź niosących potencjalnie większe ryzyko jak np. wycieczki górskie wycieczki rowerowe czy sporty wodne ważnym elementem rozporządzenia jest również konieczność spełnienia wymogów bezpieczeństwa w zakresie transportu szczególnie gdy organizowane są wyjazdy autokarowe szkoły i placówki zobowiązane są do weryfikowania czy wynajęty przewoźnik posiada wymagane licencje czy pojazd spełnia normy techniczne czy kierowca jest wypoczęty i posiada odpowiednie kwalifikacje takie działania zapewniają bowiem bezpieczną realizację przewozu osób a także minimalizują zagrożenia wynikające z nieprawidłowego stanu technicznego autokarów czy nieprzestrzegania przepisów ruchu drogowego równocześnie rozporządzenie pozostawia możliwość korzystania z innych form transportu jak pociągi samochody prywatne czy rowery jednak w każdym przypadku wymaga się zachowania tych samych zasad troski o bezpieczeństwo i rzetelne zorganizowanie przejazdu z kolei przy wyjazdach pieszych kładzie się nacisk na znajomość trasy odpowiednie oznaczenie grupy przestrzeganie przepisów ruchu drogowego a także zaplanowanie realistycznych odcinków marszu dostosowanych do wieku i kondycji uczniów istotnym aspektem jest także określenie form odpoczynku i przerw w trakcie podróży czy marszu tak aby uniknąć nadmiernego zmęczenia uczestników i zapewnić im czas na regenerację sił rozporządzenie ponadto zwraca uwagę na konieczność poszanowania środowiska naturalnego i dbałości o dziedzictwo kulturowe miejsc odwiedzanych podczas wyjazdów turystyczne krajoznawczych od opiekunów i kierowników wymaga się aby wyjaśniali uczestnikom zasady zachowania się w parkach narodowych rezerwach czy obszarach chronionych aby nie niszczyć

roślinności nie płoszyć zwierząt ani nie pozostawiać odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych taka edukacja przyczynia się do kształtowania postaw proekologicznych i wspomaga rozwijanie u uczniów świadomości o wartości środowiska przyrodniczego rozporządzenie wskazuje także że w trakcie wyjazdów należy kształtować postawy patriotyczne i społeczne przez odwiedzanie miejsc pamięci narodowej zabytków kultury czy instytucji o istotnym znaczeniu historycznym w ten sposób uczniowie mogą zrozumieć dziedzictwo narodowe w szerszym kontekście a także utożsamiać się z wartościami takimi jak wolność solidarność i odpowiedzialność za losy wspólnoty narodowej w praktyce oznacza to że planując wycieczki czy imprezy turystyczne warto brać pod uwagę kontekst lokalny regionalny i ogólnopolski a program powinien obejmować miejsca i obiekty pozwalające uczniom pogłębiać wiedzę na temat własnej kultury i historii istotne jest także aby w rozporządzeniu sprecyzować zagadnienia dotyczące kwalifikacji kadry pedagogicznej i innych osób zaangażowanych w organizację i przeprowadzenie wycieczek kierownik wycieczki w zależności od rodzaju wyjazdu musi posiadać odpowiednie umiejętności i wiedzę czy to w zakresie metodyki pracy z dziećmi i młodzieżą w plenerze czy to w kontekście udzielania pierwszej pomocy albo znajomości sprzętu i zasad bezpieczeństwa w określonych formach turystyki na przykład podczas rajdów rowerowych spływów kajakowych czy wspinaczki górskiej z kolei opiekunowie powinni być osobami przeszkolonymi do właściwego reagowania na sytuacje nagłe oraz do kontrolowania stanu zdrowia uczestników w trakcie wyjazdu rozporządzenie stanowi też że w pewnych okolicznościach konieczne może być skorzystanie z pomocy osób posiadających dodatkowe kwalifikacje takich jak ratownicy medyczni przewodnicy górscy instruktorzy sportów wodnych czy alpinizmu w sytuacjach kiedy wyjazd wiąże się ze zwiększonym ryzykiem wypadku lub wymaga specjalistycznej wiedzy i doświadczenia kolejnym ważnym punktem jest podkreślenie roli rodziców lub opiekunów prawnych w procesie przygotowania i realizacji wyjazdów rodzice mają prawo do wglądu w program wycieczki do zadawania pytań dotyczących bezpieczeństwa do sugerowania pewnych rozwiązań a w szczególnych przypadkach do odmowy wyrażenia zgody na uczestnictwo dziecka w wyjeździe jeżeli uznają że okoliczności nie zapewniają dostatecznego poziomu ochrony albo uważają że stan zdrowia dziecka nie pozwala na wzięcie udziału w danej formie aktywności rodzice mają również prawo do rzetelnej informacji na temat sposobu finansowania wycieczek i pełnego rozliczenia z poniesionych kosztów zwłaszcza gdy sami wnoszą dopłaty do organizacji imprezy turystycznej innym aspektem jest kwestia dostosowania programu do indywidualnych potrzeb wychowanków w tym dzieci z niepełnosprawnościami rozporządzenie podkreśla że w miarę możliwości należy zagwarantować takim

osobom udział w wyjazdach turystycznych na zasadach umożliwiających im pełne korzystanie z oferty krajoznawczej co oznacza konieczność eliminowania barier architektonicznych zapewnienia dodatkowej opieki czy wsparcia ze strony nauczycieli specjalistów bądź wolontariuszy dla których nadrzędnym celem jest wyrównanie szans edukacyjnych i integracja społeczna wszystkich uczestników w procesie przygotowania i przeprowadzenia takich wyjazdów niezwykle ważna jest komunikacja pomiędzy dyrektorem szkoły kadrą pedagogiczną rodzicami oraz samymi uczestnikami warto aby informacje na temat celu i programu imprezy zasady zachowania i reguł bezpieczeństwa były przedstawione jasno i w sposób przystępny zarówno dla dzieci jak i ich opiekunów prawnych w ten sposób można uniknąć nieporozumień i zapewnić wysoką jakość wycieczki rozporządzenie podkreśla również że ewentualne nieprzewidziane sytuacje takie jak zmiana warunków atmosferycznych wypadki czy inne zagrożenia muszą zostać wzięte pod uwagę i uwzględnione w planie organizacji wyjazdu kierownik oraz opiekunowie powinni opracować plan działania w sytuacjach awaryjnych i posiadać wiedzę o sposobach szybkiego kontaktu z odpowiednimi służbami ratunkowymi bądź medycznymi do ich obowiązków należy także bieżąca analiza ryzyka podczas imprezy co pozwala na elastyczne reagowanie i w razie potrzeby modyfikację planu w taki sposób aby chronić dobro uczestników wreszcie rozporządzenie promuje ideę że wycieczki krajoznawcze i imprezy turystyczne mogą stanowić istotny element wspierania aktywności fizycznej uczniów w dobie rosnącej popularności urządzeń elektronicznych i postępującego siedzącego trybu życia rozwijanie zamiłowania do pieszych wycieczek jazdy na rowerze czy innej formy rekreacji na łonie natury staje się szczególnie ważne dla kształtowania prawidłowych nawyków zdrowotnych dlatego w treści rozporządzenia zwraca się uwagę na rozbudzanie w dzieciach i młodzieży chęci do ruchu i bezpośredniego obcowania ze środowiskiem przyrodniczym co bezpośrednio przekłada się na poprawę kondycji fizycznej i psychicznej uczniów oraz buduje ich lepszą odporność i samopoczucie jednocześnie rozporządzenie zauważa że każda inicjatywa turystyczna powinna być realizowana z poszanowaniem przepisów prawa oświatowego i przepisów szczególnych dotyczących ochrony zdrowia życia i mienia a także z uwzględnieniem regulacji o bezpieczeństwie w ruchu drogowym i innych aktów normatywnych które mają zastosowanie w zależności od formy wyjazdu lub miejsca docelowego finalnie istotą niniejszego rozporządzenia jest zapewnienie spójnych i precyzyjnych wytycznych dotyczących organizowania przez publiczne przedszkola szkoły i placówki różnorodnych form krajoznawstwa i turystyki po to by każdy wyjazd niezależnie od jego skali celu czy miejsca był należycie zaplanowany kadra pedagogiczna odpowiednio przygotowana rodzice właściwie poinformowani a dzieci i

młodzież mogły uczestniczyć w wartościowych programach edukacyjnych wzbogacających ich wiedzę umiejętności i doświadczenia bez narażania ich na niepotrzebne ryzyko czy niewłaściwie przemyślane formy aktywności podsumowując rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2018 r nie tylko porządkuje i doprecyzowuje procedury dotyczące wyjazdów organizowanych przez przedszkola szkoły i placówki ale też wyraźnie akcentuje wychowawczy i dydaktyczny aspekt turystyki szkolnej a także promuje rozwijanie różnorodnych inicjatyw wspierających wszechstronny rozwój wychowanków ma to szczególne znaczenie w kontekście wzrastającej potrzeby kształtowania w dzieciach i młodzieży wrażliwości obywatelskiej i ekologicznej doceniania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego a także umiejętności współpracy w grupie i odpowiedzialności za innych w praktyce zaś oznacza konieczność połączenia atrakcyjnych i bezpiecznych form wypoczynku z bogatym programem edukacyjnym który pozwoli dzieciom i młodzieży w pełni wykorzystać ich potencjał poznawczy rozwijać zainteresowania poszerzać horyzonty myślowe a zarazem kształtować dojrzałe postawy obywatelskie i społeczne wszystkie te założenia i zasady funkcjonowania turystyki szkolnej wpisują się w holistyczne spojrzenie na proces dydaktyczno wychowawczy potwierdzając iż rozporządzenie z 25 maja 2018 r stanowi ważny krok w kierunku uregulowania i ujednolicenia wymogów organizacyjnych podnoszenia standardów bezpieczeństwa oraz promowania twórczego i aktywnego spędzania czasu poza murami placówek edukacyjnych co w efekcie służy harmonijnemu rozwojowi kolejnych pokoleń uczniów w Polsce.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2018 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki porządkuje wiele kwestii dotyczących planowania oraz realizacji wycieczek i imprez turystycznych tak, aby zapewnić dzieciom i młodzieży możliwie największe korzyści edukacyjne, wychowawcze i społeczne przy jednoczesnym zachowaniu wysokich standardów bezpieczeństwa. Niezwykle ważne jest, by zrozumieć, jak istotne znaczenie mają szczegółowe przepisy zawarte w tym akcie prawnym, ponieważ odnoszą się one do rozmaitych aspektów życia szkolnego i przedszkolnego, a także do wymagań wobec kadry pedagogicznej i opiekunów, którzy ponoszą bezpośrednią odpowiedzialność za uczniów podczas wyjazdów krajoznawczych i turystycznych. Rozporządzenie jasno wskazuje, że kluczowe znaczenie ma analiza potrzeb i możliwości uczestników, obejmująca takie czynniki jak wiek, stan zdrowia, kondycja fizyczna, predyspozycje psychiczne i emocjonalne, a także indywidualne zainteresowania i uzdolnienia. Dzięki temu możliwe jest odpowiednie zróżnicowanie programu wycieczek i dopasowanie poziomu

trudności do konkretnych grup wiekowych. W praktyce oznacza to, że inne wyzwania proponuje się dzieciom w wieku przedszkolnym, a inne młodzieży. Szkoła ponadpodstawowa może na przykład uczestniczyć w wielodniowych obozach wędrownych, wymagających dłuższej aktywności fizycznej, podczas gdy przedszkolakom organizuje się krótkie spacery w okolicy lub jednodniowe wyjazdy edukacyjne do miejsc łatwo dostępnych i przyjaznych dla małych dzieci. Rozporządzenie precyzuje również kwestie dotyczące rodzaju środków transportu. Przy planowaniu wyjazdów jest to nieodzowne z uwagi na bezpieczeństwo oraz efektywne wykorzystanie czasu i środków finansowych. Ważne jest, aby dyrektor szkoły lub placówki dokładnie sprawdził, czy autokar, pociąg lub inny środek lokomocji spełnia wymogi prawne i techniczne, czy kierowca posiada aktualne uprawnienia, a sam pojazd jest zarejestrowany, dopuszczony do ruchu i ubezpieczony. W przypadku wyjazdów autokarowych często praktykuje się kontrole policyjne w celu ustalenia stanu technicznego pojazdu i trzeźwości kierowcy, ponieważ jest to kluczowy czynnik w zapewnieniu bezpieczeństwa na trasie. Rozporządzenie określa też, że poza samą podróżą należy wziąć pod uwagę różnego rodzaju uwarunkowania lokalne, na przykład warunki atmosferyczne przy wycieczkach górskich lub szkolenia na wypadek zagrożenia lawinowego w zimie, jeśli planowana jest wyprawa na szlaki wysokogórskie. W przypadku szkół podstawowych i ponadpodstawowych może pojawić się potrzeba zorganizowania specjalistycznego szkolenia z zakresu turystyki w trudnym terenie lub z zakresu pierwszej pomocy w różnych warunkach, tak aby kadra opiekunów była w stanie sprawnie zadziałać, gdyby wystąpiło jakiegokolwiek zagrożenie życia lub zdrowia uczniów. Rozporządzenie mówi też o tym, że organizatorzy mają obowiązek zapewnić niezbędne zaplecze logistyczne, czyli zakwaterowanie, wyżywienie, sprzęt turystyczny i ewentualne materiały edukacyjne, szczególnie wtedy, gdy celem wyjazdu jest poszerzanie wiedzy z konkretnej dziedziny, na przykład wyjazd ekologiczny do parku narodowego czy rezerwatu przyrody. W takiej sytuacji dyrektor i nauczyciele powinni zadbać o to, aby podczas wycieczki uczniowie mogli przeprowadzać obserwacje przyrodnicze, prowadzić notatki lub uczestniczyć w warsztatach terenowych prowadzonych przez specjalistów z danej dziedziny. Taka forma aktywności łączy w sobie element edukacyjny, wychowawczy i proekologiczny. Rozporządzenie kładzie również nacisk na współpracę z lokalnymi organizacjami turystycznymi, przewodnikami czy centrami edukacyjnymi, co może stanowić ważny element wzbogacający program wyjazdu. Dla przykładu, jeśli szkoła planuje zwiedzanie miasta o bogatej tradycji historycznej, opiekunowie mogą nawiązać współpracę z przewodnikiem, który w interesujący sposób zaprezentuje uczniom zabytki i opowie anegdoty związane z danym regionem. Podobnie można postępować przy wizytach w muzeach, galeriach

sztuki lub innych instytucjach kultury, aby młodzież mogła aktywnie uczestniczyć w warsztatach poznawczych, a nie tylko biernie oglądać eksponaty. Co do kwestii finansowania, rozporządzenie wyszczególnia kilka źródeł, które mogą służyć jako podstawa pokrycia kosztów imprezy turystycznej. Rodzice często ponoszą część lub całość kosztów, szczególnie jeśli są to wyjazdy kilkudniowe, jednakże podkreśla się potrzebę przejrzystości w rozliczeniach, aby nie budzić wątpliwości i aby każdy rodzic wiedział, na co zostały przeznaczone wpłacone środki. Możliwe są również różne formy wsparcia, takie jak dofinansowanie z samorządu terytorialnego, dotacje ze środków unijnych czy wsparcie sponsorów. W sytuacji gdy szkoły mają ograniczone budżety, nauczyciele nierzadko starają się pozyskiwać fundusze z zewnętrznych projektów, co jest pozytywnym zjawiskiem, bo pozwala na organizację bardziej rozwijających i urozmaiconych form turystyki szkolnej. Rozporządzenie wskazuje też, jak ważne jest rzetelne rozliczanie się z pozyskanych funduszy, tak aby wszystkie strony zainteresowane miały pewność, że zebrane środki zostały wydatkowane zgodnie z planem i w sposób służący realizacji założonych celów edukacyjnych i wychowawczych. Dzięki temu budowana jest większa wiarygodność placówki i zaufanie ze strony rodziców oraz partnerów wspierających organizację wycieczek. Ponadto rozporządzenie podejmuje temat niezbędnych ubezpieczeń, aby uczestnicy mieli zapewnione świadczenia z tytułu następstw nieszczęśliwych wypadków czy innych zdarzeń losowych. Trudno bowiem przewidzieć wszystkie sytuacje, które mogą się wydarzyć w podróży, szczególnie jeśli planuje się aktywność w terenie otwartym. Dlatego istotne jest, aby opiekunowie mieli dostęp do numerów alarmowych, a kierownik wycieczki dysponował apteczką i znajomością podstawowych zabiegów ratowniczych. Rozporządzenie uwzględnia także wytyczne dotyczące dokumentowania planu wyjazdu, harmonogramu poszczególnych dni, listy uczestników i opiekunów, a także ewentualnych zgód medycznych oraz kontaktów do rodziców, tak aby w razie nagłej potrzeby można było szybko skontaktować się z prawnym opiekunem dziecka. W trakcie wyjazdu kierownik powinien monitorować, czy wszystko przebiega zgodnie z harmonogramem, a w przypadku nieprzewidzianych okoliczności podejmować decyzje mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia uczestników. W rozporządzeniu czytamy też o konieczności oceny ryzyka związanego z wybranymi formami turystyki. Nie każdy rodzaj aktywności będzie odpowiedni dla każdej grupy wiekowej, a pewne formy rekreacji, jak np. wspinaczka wysokogórska czy sporty wodne, wymagają ścisłego przestrzegania norm bezpieczeństwa oraz udziału wykwalifikowanych instruktorów obecnych podczas całego wyjazdu. Istotnym aspektem jest też funkcja wychowawcza, jaką spełniają wycieczki krajoznawcze. Dzieci i młodzież mogą w ten sposób rozwijać umiejętności

społeczne, integrację w grupie, uczyć się empatii i zrozumienia dla osób potrzebujących wsparcia, a także ćwiczyć współpracę oraz rozwiązywanie problemów. W praktyce grupa szkolna, będąca w nowym otoczeniu, często staje przed wyzwaniami, które wymagają kreatywnego podejścia i wzajemnej pomocy, co wpływa pozytywnie na kształtowanie charakteru uczniów i podnosi ich kompetencje społeczne. Nauczyciele mają wtedy szansę obserwować swoich podopiecznych w innej scenerii niż codzienna klasa lekcyjna i lepiej poznawać ich mocne i słabe strony, co pozwala na bardziej indywidualne podejście w dalszej pracy dydaktycznej i wychowawczej. Rozporządzenie dotyka także tematu ewaluacji wyjazdów, co oznacza, że po powrocie do szkoły warto dokonać podsumowania całości imprezy, zebrać opinie uczestników, nauczycieli i rodziców, ocenić, czy założone cele zostały osiągnięte, czy byliśmy w stanie zapewnić optymalne warunki do rozwoju i nauki oraz czy pojawiły się jakieś nieprzewidziane trudności, które w przyszłości można wyeliminować przy planowaniu kolejnych wyjazdów. Taka ewaluacja może przyjąć formę ankiety, wywiadu bądź swobodnej rozmowy grupowej, a zebrane w ten sposób informacje są nieocenionym źródłem doświadczenia, pozwalającym na ciągłe doskonalenie organizacji turystyki szkolnej. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej dopuszcza różne formy i metody pracy z dziećmi i młodzieżą w trakcie organizowanych wyjazdów. Niemniej zawsze należy pamiętać, że głównym punktem odniesienia pozostaje bezpieczeństwo i dobro uczestników. Oznacza to, że każda działalność podejmowana w ramach wycieczki, niezależnie czy jest to zabawa integracyjna, warsztaty artystyczne, zwiedzanie muzeum czy zajęcia sportowe, powinna być prowadzona pod odpowiednim nadzorem kadry, która potrafi w porę dostrzec zagrożenia i odpowiednio reagować, jeśli coś niepokojącego zaczyna się dziać. Organizatorzy wyjazdów powinni też w miarę możliwości uwzględniać indywidualne potrzeby uczniów, wynikające z ich sytuacji rodzinnej, zdrowotnej lub materialnej. Jeśli w klasie są dzieci, których rodzice nie dysponują wystarczającymi środkami finansowymi na pokrycie kosztów wycieczki, placówka może zorganizować zbiórkę funduszy lub starać się o wsparcie np. ze szkolnego funduszu socjalnego, tak aby żaden uczeń nie został wykluczony z wyjazdu z przyczyn ekonomicznych. Analogicznie w przypadku uczniów z niepełnosprawnością należy zapewnić im warunki dostępności, tak aby mogli brać udział w imprezie na równi z rówieśnikami i nie czuć się z tego powodu dyskryminowani lub pomijani. Dlatego tak ważne jest zapoznanie się przez kadrę pedagogiczną z indywidualnym programem edukacyjno-terapeutycznym, jeśli takowy obowiązuje, oraz współpraca z asystentami lub specjalistami z dziedziny fizjoterapii czy rehabilitacji, którzy mogą przekazać konkretne wskazówki dotyczące ograniczeń i możliwości wynikających ze stanu zdrowia dziecka.

Niezwykle istotne jest również, aby planowanie wyjazdów krajoznawczych wpisywało się w szerszy kontekst dydaktyczny i wychowawczy placówki, czego zresztą rozporządzenie wyraźnie wymaga. Realizowane w czasie wycieczek treści edukacyjne mogą wspierać cele zawarte w podstawie programowej i stanowić atrakcyjną formę zdobywania wiedzy w praktyce. Przykładem mogą być zajęcia terenowe z biologii lub geografii, w czasie których uczniowie uczą się rozpoznawać gatunki roślin i zwierząt, dokonywać pomiarów meteorologicznych czy poznawać układ terenu w rzeczywistych warunkach, a następnie omawiać wyniki podczas lekcji w szkole. Duże znaczenie ma także rola samych uczniów w planowaniu i organizacji wyjazdów. Współczesne tendencje w pedagogice każą zwracać większą uwagę na partycypację młodzieży w podejmowaniu decyzji. Jeśli nastolatki mają wpływ na to, dokąd pojedą, co zobaczą i jak zaplanują czas między zwiedzaniem a zajęciami rekreacyjnymi, zyskują poczucie sprawstwa, co wpływa na ich większe zaangażowanie i zainteresowanie takim projektem. Oczywiście decyzje uczniów nie mogą być oderwane od realnych możliwości szkoły czy wymagań bezpieczeństwa, jednak dawka swobody w tym zakresie sprzyja rozwojowi kompetencji obywatelskich i przygotowaniu młodych ludzi do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Rozporządzenie wspomina też o konieczności przygotowania uczniów przed wyjazdem tak, aby znali podstawowe zasady kultury wspólnego podróżowania i wspólnego mieszkania w grupie, a także mieli świadomość odpowiedzialności, jaka na nich ciąży za prawidłowy przebieg imprezy. Jest to niezwykle ważne zwłaszcza w przypadku wycieczek kilkudniowych, gdzie dochodzą kwestie takie jak cisza nocna, porządek w pokojach czy regulaminy obiektów noclegowych. Respektowanie tych zasad przekłada się nie tylko na bezpieczeństwo i komfort wszystkich uczestników, ale też uczy młodzież samodyscypliny i poszanowania wspólnych norm społecznych. Kolejnym elementem, który znajduje odzwierciedlenie w zapisach rozporządzenia, jest współpraca z rodzicami. Polega ona nie tylko na konieczności uzyskania pisemnej zgody na wyjazd, lecz także na prowadzeniu dialogu w kwestiach programowych i organizacyjnych, a także rozwiewaniu wszelkich wątpliwości dotyczących ryzyka lub wymagań finansowych czy zdrowotnych. Rodzice często mają obawy związane z pierwszym dłuższym wyjazdem dziecka, mogą też mieć pytania o warunki noclegu, wyżywienia czy zabezpieczenia medyczne, dlatego uczciwe i klarowne przedstawienie przez nauczycieli oraz dyrekcję wszystkich szczegółów pomaga budować atmosferę wzajemnego zaufania. Rozporządzenie zawiera zalecenia odnośnie do obowiązków kierownika i opiekunów, ale nie wprowadza sztywnego wzorca jednego modelu turystyki szkolnej. Każda placówka może dostosowywać proponowane formy aktywności do własnych warunków kadrowych i

materialnych, jak również do specyfiki regionu, w którym się znajduje. Jeśli szkoła jest położona w obszarze górskim, może organizować częściej rajdy i marsze terenowe; jeśli funkcjonuje w rejonie obfitującym w jeziora, może stawiać na sporty wodne; jeśli natomiast ma do dyspozycji wiele obiektów kulturalnych w pobliżu, możliwe są częstsze wizyty w muzeach, wystawach, koncertach czy teatrach. Kluczowe jest, by wszystkie te działania były realizowane w duchu wspierania wszechstronnego rozwoju uczniów i dbania o ich dobrostan psychiczny i fizyczny. Rozporządzenie podkreśla również, że realizacja wycieczek krajoznawczych nie może odbywać się kosztem realizacji podstawy programowej czy zaniegowania innych obowiązków szkolnych. Wręcz przeciwnie – ma stanowić uzupełnienie i wzbogacenie procesu dydaktyczno-wychowawczego. Dlatego istotne jest takie planowanie terminów wyjazdów, by nie kolidowały z ważnymi sprawdzianami czy egzaminami oraz by uczniowie mieli odpowiednio rozłożone siły do nauki w trakcie roku szkolnego. W miarę możliwości warto rozważać organizację wycieczek w okresach mniej obciążonych testami, a przy dłuższych wyjazdach starać się łączyć wypoczynek z rozwojem umiejętności, których nie da się tak łatwo wyćwiczyć w murach szkoły, np. umiejętności komunikacji w obcym języku podczas wyjazdu zagranicznego czy doskonalenia pracy w zespole podczas grupowych projektów terenowych. Szczególną wartość edukacyjną mają też wycieczki o charakterze międzynarodowym, jeśli są zorganizowane w sposób zapewniający realny kontakt z kulturą i językiem obcym. Wtedy uczniowie mogą doświadczyć praktycznego wykorzystywania wiedzy zdobytej w szkole, a jednocześnie poszerzać horyzonty kulturowe i kształtować postawy otwartości i tolerancji wobec innych narodów. Takie przedsięwzięcia wymagają jednak większej staranności organizacyjnej, w tym zapewnienia odpowiednich dokumentów podróży, ustalenia trasy, dopilnowania, by wszyscy mieli ważne paszporty lub dowody osobiste, i zorganizowania ewentualnego ubezpieczenia zagranicznego, co również jest uwzględnione w zapisach rozporządzenia. Z perspektywy nauczycieli i dyrektorów szkół krótkie i długoterminowe wyjazdy organizowane na mocy niniejszego rozporządzenia mogą w istotny sposób wpływać na prestiż placówki i podnosić kompetencje kadry, która zdobywa cenne doświadczenie w zarządzaniu projektami, w kontaktach z instytucjami zewnętrznymi, w pozyskiwaniu partnerów i sponsorów czy w negocjacjach z różnymi interesariuszami szkół. W efekcie może to prowadzić do stworzenia środowiska edukacyjnego otwartego na współpracę i inicjatywy społeczne, wykraczające poza ściśle rozumiane środowisko szkolne. Takim przykładem mogą być wspólne projekty z ośrodkami kultury, samorządami lokalnymi czy instytucjami turystycznymi, które przynoszą obopólne korzyści i wzbogacają ofertę edukacyjną dla uczniów. Jednocześnie należy jednak pamiętać, że

rozporządzenie nakłada też konkretne obowiązki sprawozdawcze i dokumentacyjne, co oznacza, że organizacja każdej wycieczki czy imprezy turystycznej wymaga od nauczycieli i dyrekcji systematycznej pracy administracyjnej: sporządzania planów, list uczestników, uzyskiwania zgód rodzicielskich, prowadzenia protokołów z narad dotyczących ryzyka i tak dalej. Choć wydaje się to czasochłonne, te wymagania w gruncie rzeczy służą zabezpieczeniu interesów uczniów i rodziców oraz zbudowaniu systemu, który minimalizuje ryzyko prawne dla szkoły i kadry pedagogicznej, ponieważ w razie niefortunnych zdarzeń zawsze można wrócić do dokumentów i zweryfikować, czy zachowane zostały wymagane procedury i standardy bezpieczeństwa. Podkreślić należy także rosnącą rolę nowoczesnych technologii w planowaniu i organizowaniu wyjazdów. Rozporządzenie nie odnosi się wprost do narzędzi cyfrowych, natomiast w praktyce nauczyciele coraz częściej korzystają z aplikacji planujących trasy, narzędzi do komunikacji z rodzicami czy platform edukacyjnych, które służą do przygotowania młodzieży przed wyjazdem. W dobie smartfonów można też szybciej reagować na zmieniające się okoliczności, np. wysłać grupie powiadomienie o zmianie miejsca zbiórki czy uprzedzić o opóźnieniu pociągu, a w razie potrzeby natychmiast skontaktować się z odpowiednimi służbami medycznymi lub ratunkowymi. W tym sensie postęp technologiczny pozwala łączyć dawne metody wychowawcze i krajoznawcze z nowymi możliwościami komunikacyjnymi, co czyni współczesną turystykę szkolną bardziej elastyczną, bezpieczną i dostępną. Warunkiem pozostaje jednak umiejętne wykorzystanie tych technologii tak, aby nie zdominowały one samych walorów turystyczno-edukacyjnych wyjazdu, lecz raczej były narzędziem wspierającym, a nie celem samym w sobie. W dłuższej perspektywie rozporządzenie z dnia 25 maja 2018 r. przyczynia się do rozwijania w młodych ludziach wrażliwości na piękno natury, zrozumienia historii i tradycji lokalnych oraz nabywania doświadczeń, których nie da się łatwo przekazać w czterech ścianach sali lekcyjnej. Kontakt z przyrodą, zabytkami i szeroko pojętą kulturą powoduje, że uczniowie stają się bardziej otwarci na świat, zaczynają doceniać różnorodność regionów Polski i innych krajów i uczą się szacunku do dziedzictwa narodowego i międzynarodowego, co w erze globalizacji staje się coraz ważniejsze dla budowania odpowiedzialnych postaw obywatelskich i społecznych. Konkludując, kontynuacja i pogłębianie zaleceń zawartych w tym rozporządzeniu powinny iść w parze z rosnącą świadomością szkół co do roli turystyki w kształtowaniu wszechstronnie rozwiniętych młodych ludzi, którzy w przyszłości będą tworzyć i współtworzyć społeczeństwo bardziej wrażliwe, aktywne i świadome wartości edukacyjnych i kulturowych, jakie niesie za sobą poznawanie najbliższego otoczenia, kraju oraz świata. Nauczyciele mają tutaj kluczowe zadanie, by umiejętnie łączyć sfery

bezpieczeństwa, wychowania i edukacji, a rodzice powinni wspierać te starania, ufając jednocześnie w profesjonalizm kadry oraz przejrzystość procedur wynikających z rozporządzenia. Wszystkim zaangażowanym zależy bowiem na tym, żeby młodzi ludzie w sposób radosny i inspirujący zdobywali nowe doświadczenia, stawali się bardziej samodzielni, rozbudzali swoją ciekawość świata i umacniali więź ze wspólnotami lokalnymi i międzynarodowymi, z którymi przychodzi im się spotkać w trakcie wyjazdów. Tak zorganizowane krajoznawstwo i turystyka szkolna stanowią ważny aspekt kształcenia młodego pokolenia, przygotowując je do wyzwań współczesnego świata i wzmacniając poczucie współodpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i kulturalne, co ostatecznie przekłada się na lepsze funkcjonowanie społeczeństwa jako całości i większą wrażliwość na drugiego człowieka oraz dobro wspólne.

Rozporządzenia wszystkim zaangażowanym zależy bowiem na tym żeby młodzi ludzie w sposób radosny i inspirujący zdobywali nowe doświadczenia stawali się bardziej samodzielni rozbudzali swoją ciekawość swata i umacniali więź ze wspólnotami lokalnymi i międzynarodowymi z którymi przychodzi im się spotkać w trakcie wyjazdów tak zorganizowane krajoznawstwo i turystyka szkolna stanowią ważny aspekt kształcenia młodego pokolenia przygotowując je do wyzwań współczesnego świata i wzmacniając poczucie współodpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i kulturalne co ostatecznie przekłada się na lepsze funkcjonowanie społeczeństwa jako całości i większa wrażliwość na drugiego człowieka oraz dobro wspólne.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2018 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki porządkuje wiele kwestii dotyczących planowania oraz realizacji wycieczek i imprez turystycznych tak, aby zapewnić dzieciom i młodzieży możliwie największe korzyści edukacyjne, wychowawcze i społeczne przy jednoczesnym zachowaniu wysokich standardów bezpieczeństwa. Niezwykle ważne jest, by zrozumieć, jak istotne znaczenie mają szczegółowe przepisy zawarte w tym akcie prawnym, ponieważ odnoszą się one do rozmaitych aspektów życia szkolnego i przedszkolnego, a także do wymagań wobec kadry pedagogicznej i opiekunów, którzy ponoszą bezpośrednią odpowiedzialność za uczniów podczas wyjazdów krajoznawczych i turystycznych. Rozporządzenie jasno wskazuje, że kluczowe znaczenie ma analiza potrzeb i możliwości uczestników, obejmująca takie czynniki jak wiek, stan zdrowia, kondycja fizyczna, predyspozycje psychiczne i emocjonalne, a także indywidualne zainteresowania i uzdolnienia. Dzięki temu możliwe jest odpowiednie zróżnicowanie programu wycieczek i dopasowanie poziomu trudności do konkretnych grup wiekowych. W praktyce oznacza to, że inne

wyzwania proponuje się dzieciom w wieku przedszkolnym, a inne młodzieży. Szkoła ponadpodstawowa może na przykład uczestniczyć w wielodniowych obozach wędrownych, wymagających dłuższej aktywności fizycznej, podczas gdy przedszkolakom organizuje się krótkie spacery w okolicy lub jednodniowe wyjazdy edukacyjne do miejsc łatwo dostępnych i przyjaznych dla małych dzieci. Rozporządzenie precyzuje również kwestie dotyczące rodzaju środków transportu. Przy planowaniu wyjazdów jest to nieodzowne z uwagi na bezpieczeństwo oraz efektywne wykorzystanie czasu i środków finansowych. Ważne jest, aby dyrektor szkoły lub placówki dokładnie sprawdził, czy autokar, pociąg lub inny środek lokomocji spełnia wymogi prawne i techniczne, czy kierowca posiada aktualne uprawnienia, a sam pojazd jest zarejestrowany, dopuszczony do ruchu i ubezpieczony. W przypadku wyjazdów autokarowych często praktykuje się kontrole policyjne w celu ustalenia stanu technicznego pojazdu i trzeźwości kierowcy, ponieważ jest to kluczowy czynnik w zapewnieniu bezpieczeństwa na trasie. Rozporządzenie określa też, że poza samą podróżą należy wziąć pod uwagę różnego rodzaju uwarunkowania lokalne, na przykład warunki atmosferyczne przy wycieczkach górskich lub szkolenia na wypadek zagrożenia lawinowego w zimie, jeśli planowana jest wyprawa na szlaki wysokogórskie. W przypadku szkół podstawowych i ponadpodstawowych może pojawić się potrzeba zorganizowania specjalistycznego szkolenia z zakresu turystyki w trudnym terenie lub z zakresu pierwszej pomocy w różnych warunkach, tak aby kadra opiekunów była w stanie sprawnie zadziałać, gdyby wystąpiło jakiegokolwiek zagrożenie życia lub zdrowia uczniów. Rozporządzenie mówi też o tym, że organizatorzy mają obowiązek zapewnić niezbędne zaplecze logistyczne, czyli zakwaterowanie, wyżywienie, sprzęt turystyczny i ewentualne materiały edukacyjne, szczególnie wtedy, gdy celem wyjazdu jest poszerzanie wiedzy z konkretnej dziedziny, na przykład wyjazd ekologiczny do parku narodowego czy rezerwatu przyrody. W takiej sytuacji dyrektor i nauczyciele powinni zadbać o to, aby podczas wycieczki uczniowie mogli przeprowadzać obserwacje przyrodnicze, prowadzić notatki lub uczestniczyć w warsztatach terenowych prowadzonych przez specjalistów z danej dziedziny. Taka forma aktywności łączy w sobie element edukacyjny, wychowawczy i proekologiczny. Rozporządzenie kładzie również nacisk na współpracę z lokalnymi organizacjami turystycznymi, przewodnikami czy centrami edukacyjnymi, co może stanowić ważny element wzbogacający program wyjazdu. Dla przykładu, jeśli szkoła planuje zwiedzanie miasta o bogatej tradycji historycznej, opiekunowie mogą nawiązać współpracę z przewodnikiem, który w interesujący sposób zaprezentuje uczniom zabytki i opowie anegdoty związane z danym regionem. Podobnie można postępować przy wizytach w muzeach, galeriach sztuki lub innych instytucjach kultury, aby młodzież mogła aktywnie

uczestniczyć w warsztatach poznawczych, a nie tylko biernie oglądać eksponaty. Co do kwestii finansowania, rozporządzenie wyszczególnia kilka źródeł, które mogą służyć jako podstawa pokrycia kosztów imprezy turystycznej. Rodzice często ponoszą część lub całość kosztów, szczególnie jeśli są to wyjazdy kilkudniowe. Jednakże podkreśla się potrzebę przejrzystości w rozliczeniach, aby nie budzić wątpliwości i aby każdy rodzic wiedział, na co zostały przeznaczone wpłacone środki. Możliwe są również różne formy wsparcia, takie jak dofinansowanie z samorządu terytorialnego, dotacje ze środków unijnych czy wsparcie sponsorów. W sytuacji gdy szkoły mają ograniczone budżety, nauczyciele nierzadko starają się pozyskiwać fundusze z zewnętrznych projektów, co jest pozytywnym zjawiskiem, bo pozwala na organizację bardziej rozwijających i urozmaiconych form turystyki szkolnej. Rozporządzenie wskazuje też, jak ważne jest rzetelne rozliczanie się z pozyskanych funduszy, tak aby wszystkie strony zainteresowane miały pewność, że zebrane środki zostały wydatkowane zgodnie z planem i w sposób służący realizacji założonych celów edukacyjnych i wychowawczych. Dzięki temu budowana jest większa wiarygodność placówki i zaufanie ze strony rodziców oraz partnerów wspierających organizację wycieczek. Ponadto rozporządzenie podejmuje temat niezbędnych ubezpieczeń, aby uczestnicy mieli zapewnione świadczenia z tytułu następstw nieszczęśliwych wypadków czy innych zdarzeń losowych. Trudno bowiem przewidzieć wszystkie sytuacje, które mogą się wydarzyć w podróży, szczególnie jeśli planuje się aktywność w terenie otwartym. Dlatego istotne jest, aby opiekunowie mieli dostęp do numerów alarmowych, a kierownik wycieczki dysponował apteczką i znajomością podstawowych zabiegów ratowniczych. Rozporządzenie uwzględnia także wytyczne dotyczące dokumentowania planu wyjazdu, harmonogramu poszczególnych dni, listy uczestników i opiekunów, a także ewentualnych zgód medycznych oraz kontaktów do rodziców, tak aby w razie nagłej potrzeby można było szybko skontaktować się z prawnym opiekunem dziecka. W trakcie wyjazdu kierownik powinien monitorować, czy wszystko przebiega zgodnie z harmonogramem, a w przypadku nieprzewidzianych okoliczności podejmować decyzje mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia uczestników. W rozporządzeniu czytamy też o konieczności oceny ryzyka związanego z wybranymi formami turystyki. Nie każdy rodzaj aktywności będzie odpowiedni dla każdej grupy wiekowej, a pewne formy rekreacji, jak np. wspinaczka wysokogórska czy sporty wodne, wymagają ścisłego przestrzegania norm bezpieczeństwa oraz udziału wykwalifikowanych instruktorów obecnych podczas całego wyjazdu. Istotnym aspektem jest też funkcja wychowawcza, jaką spełniają wycieczki krajoznawcze. Dzieci i młodzież mogą w ten sposób rozwijać umiejętności społeczne, integrację w grupie, uczyć się empatii i zrozumienia dla osób

potrzebujących wsparcia, a także ćwiczyć współpracę oraz rozwiązywanie problemów. W praktyce grupa szkolna, będąca w nowym otoczeniu, często staje przed wyzwaniami, które wymagają kreatywnego podejścia i wzajemnej pomocy, co wpływa pozytywnie na kształtowanie charakteru uczniów i podnosi ich kompetencje społeczne. Nauczyciele mają wtedy szansę obserwować swoich podopiecznych w innej scenerii niż codzienna klasa lekcyjna i lepiej poznawać ich mocne i słabe strony, co pozwala na bardziej indywidualne podejście w dalszej pracy dydaktycznej i wychowawczej. Rozporządzenie dotyka także tematu ewaluacji wyjazdów, co oznacza, że po powrocie do szkoły warto dokonać podsumowania całości imprezy, zebrać opinie uczestników, nauczycieli i rodziców, ocenić, czy założone cele zostały osiągnięte, czy byliśmy w stanie zapewnić optymalne warunki do rozwoju i nauki oraz czy pojawiły się jakieś nieprzewidziane trudności, które w przyszłości można wyeliminować przy planowaniu kolejnych wyjazdów. Taka ewaluacja może przyjąć formę ankiety, wywiadu bądź swobodnej rozmowy grupowej, a zebrane w ten sposób informacje są nieocenionym źródłem doświadczenia, pozwalającym na ciągłe doskonalenie organizacji turystyki szkolnej. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej dopuszcza różne formy i metody pracy z dziećmi i młodzieżą w trakcie organizowanych wyjazdów. Niemniej zawsze należy pamiętać, że głównym punktem odniesienia pozostaje bezpieczeństwo i dobro uczestników. Oznacza to, że każda działalność podejmowana w ramach wycieczki, niezależnie czy jest to zabawa integracyjna, warsztaty artystyczne, zwiedzanie muzeum czy zajęcia sportowe, powinna być prowadzona pod odpowiednim nadzorem kadry, która potrafi w porę dostrzec zagrożenia i odpowiednio reagować, jeśli coś niepokojącego zaczyna się dziać. Organizatorzy wyjazdów powinni też w miarę możliwości uwzględniać indywidualne potrzeby uczniów wynikające z ich sytuacji rodzinnej, zdrowotnej lub materialnej. Jeśli w klasie są dzieci, których rodzice nie dysponują wystarczającymi środkami finansowymi na pokrycie kosztów wycieczki, placówka może zorganizować zbiórkę funduszy lub starać się o wsparcie np. ze szkolnego funduszu socjalnego, tak aby żaden uczeń nie został wykluczony z wyjazdu z przyczyn ekonomicznych. Analogicznie w przypadku uczniów z niepełnosprawnością należy zapewnić im warunki dostępności, tak aby mogli brać udział w imprezie na równi z rówieśnikami i nie czuć się z tego powodu dyskryminowani lub pomijani. Dlatego tak ważne jest zapoznanie się przez kadrę pedagogiczną z indywidualnym programem edukacyjno-terapeutycznym (jeśli takowy obowiązuje) oraz współpraca z asystentami lub specjalistami z dziedziny fizjoterapii czy rehabilitacji, którzy mogą przekazać konkretne wskazówki dotyczące ograniczeń i możliwości wynikających ze stanu zdrowia dziecka.

Niezwykle istotne jest również, aby planowanie wyjazdów krajoznawczych wpisywało się w szerszy kontekst dydaktyczny i wychowawczy placówki, czego zresztą rozporządzenie wyraźnie wymaga. Realizowane w czasie wycieczek treści edukacyjne mogą wspierać cele zawarte w podstawie programowej i stanowić atrakcyjną formę zdobywania wiedzy w praktyce. Przykładem mogą być zajęcia terenowe z biologii lub geografii, w czasie których uczniowie uczą się rozpoznawać gatunki roślin i zwierząt, dokonywać pomiarów meteorologicznych czy poznawać układ terenu w rzeczywistych warunkach, a następnie omawiać wyniki podczas lekcji w szkole. Duże znaczenie ma także rola samych uczniów w planowaniu i organizacji wyjazdów. Współczesne tendencje w pedagogice każą zwracać większą uwagę na partycypację młodzieży w podejmowaniu decyzji. Jeśli nastolatki mają wpływ na to, dokąd pojedą, co zobaczą i jak zaplanują czas między zwiedzaniem a zajęciami rekreacyjnymi, zyskują poczucie sprawstwa, co wpływa na ich większe zaangażowanie i zainteresowanie takim projektem. Oczywiście decyzje uczniów nie mogą być oderwane od realnych możliwości szkoły czy wymagań bezpieczeństwa, jednak dawka swobody w tym zakresie sprzyja rozwojowi kompetencji obywatelskich i przygotowaniu młodych ludzi do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Rozporządzenie wspomina też o konieczności przygotowania uczniów przed wyjazdem tak, aby znali podstawowe zasady kultury wspólnego podróżowania i wspólnego mieszkania w grupie, a także mieli świadomość odpowiedzialności, jaka na nich ciąży za prawidłowy przebieg imprezy. Jest to niezwykle ważne zwłaszcza w przypadku wycieczek kilkudniowych, gdzie dochodzą kwestie takie jak cisza nocna, porządek w pokojach czy regulaminy obiektów noclegowych. Respektowanie tych zasad przekłada się nie tylko na bezpieczeństwo i komfort wszystkich uczestników, ale też uczy młodzież samodyscypliny i poszanowania wspólnych norm społecznych. Kolejnym elementem, który znajduje odzwierciedlenie w zapisach rozporządzenia, jest współpraca z rodzicami. Polega ona nie tylko na konieczności uzyskania pisemnej zgody na wyjazd, lecz także na prowadzeniu dialogu w kwestiach programowych i organizacyjnych, a także rozwiewaniu wszelkich wątpliwości dotyczących ryzyka lub wymagań finansowych czy zdrowotnych. Rodzice często mają obawy związane z pierwszym dłuższym wyjazdem dziecka, mogą też mieć pytania o warunki noclegu, wyżywienia czy zabezpieczenia medyczne, dlatego uczciwe i klarowne przedstawienie przez nauczycieli oraz dyrekcję wszystkich szczegółów pomaga budować atmosferę wzajemnego zaufania. Rozporządzenie zawiera zalecenia odnośnie do obowiązków kierownika i opiekunów, ale nie wprowadza sztywnego wzorca jednego modelu turystyki szkolnej. Każda placówka może dostosowywać proponowane formy aktywności do własnych warunków kadrowych i

materialnych, jak również do specyfiki regionu, w którym się znajduje. Jeśli szkoła jest położona w obszarze górskim, może organizować częściej rajdy i marsze terenowe; jeśli funkcjonuje w rejonie obfitującym w jeziora, może stawiać na sporty wodne; jeśli natomiast ma do dyspozycji wiele obiektów kulturalnych w pobliżu, możliwe są częstsze wizyty w muzeach, wystawach, koncertach czy teatrach. Kluczowe jest, by wszystkie te działania były realizowane w duchu wspierania wszechstronnego rozwoju uczniów i dbania o ich dobrostan psychiczny oraz fizyczny.

Rozporządzenie podkreśla również, że realizacja wycieczek krajoznawczych nie może odbywać się kosztem realizacji podstawy programowej czy zaniechania innych obowiązków szkolnych. Wręcz przeciwnie – ma stanowić uzupełnienie i wzbogacenie procesu dydaktyczno-wychowawczego. Dlatego istotne jest takie planowanie terminów wyjazdów, by nie kolidowały z ważnymi sprawdzianami czy egzaminami oraz by uczniowie mieli odpowiednio rozłożone siły do nauki w trakcie roku szkolnego. W miarę możliwości warto rozważyć organizację wycieczek w okresach mniej obciążonych testami, a przy dłuższych wyjazdach starać się łączyć wypoczynek z rozwojem umiejętności, których nie da się tak łatwo wyćwiczyć w murach szkoły, np. umiejętności komunikacji w obcym języku podczas wyjazdu zagranicznego czy doskonalenia pracy w zespole podczas grupowych projektów terenowych.

Szczególne wartości edukacyjne mają też wycieczki o charakterze międzynarodowym, jeśli są zorganizowane w sposób zapewniający realny kontakt z kulturą i językiem obcym. Wtedy uczniowie mogą doświadczyć praktycznego wykorzystywania wiedzy zdobytej w szkole, a jednocześnie poszerzać horyzonty kulturowe i kształtować postawy otwartości i tolerancji wobec innych narodów. Takie przedsięwzięcia wymagają jednak większej staranności organizacyjnej, w tym zapewnienia odpowiednich dokumentów podróży, ustalenia trasy, dopilnowania, by wszyscy mieli ważne paszporty lub dowody osobiste, i zorganizowania ewentualnego ubezpieczenia zagranicznego, co również jest uwzględnione w zapisach rozporządzenia. Z perspektywy nauczycieli i dyrektorów szkół krótkie i długoterminowe wyjazdy organizowane na mocy niniejszego rozporządzenia mogą w istotny sposób wpływać na prestiż placówki i podnosić kompetencje kadry, która zdobywa cenne doświadczenie w zarządzaniu projektami, w kontaktach z instytucjami zewnętrznymi, w pozyskiwaniu partnerów i sponsorów czy w negocjacjach z różnymi interesariuszami szkół. W efekcie może to prowadzić do stworzenia środowiska edukacyjnego otwartego na współpracę i inicjatywy społeczne, wykraczające poza ściśle rozumiane środowisko szkolne. Takim przykładem mogą być wspólne projekty z ośrodkami kultury, samorządami lokalnymi czy instytucjami

turystycznymi, które przynoszą obopólne korzyści i wzbogacają ofertę edukacyjną dla uczniów. Jednocześnie należy jednak pamiętać, że rozporządzenie nakłada też konkretne obowiązki sprawozdawcze i dokumentacyjne, co oznacza, że organizacja każdej wycieczki czy imprezy turystycznej wymaga od nauczycieli i dyrekcji systematycznej pracy administracyjnej – sporządzania planów, list uczestników, uzyskiwania zgód rodzicielskich, prowadzenia protokołów z narad dotyczących ryzyka i tak dalej. Chociaż wydaje się to czasochłonne, te wymagania w gruncie rzeczy służą zabezpieczeniu interesów uczniów i rodziców oraz zbudowaniu systemu, który minimalizuje ryzyko prawne dla szkoły i kadry pedagogicznej, ponieważ w razie niefortunnych zdarzeń zawsze można wrócić do dokumentów i zweryfikować, czy zachowane zostały wymagane procedury i standardy bezpieczeństwa. Podkreślić należy także rosnącą rolę nowoczesnych technologii w planowaniu i organizowaniu wyjazdów. Rozporządzenie nie odnosi się wprost do narzędzi cyfrowych, natomiast w praktyce nauczyciele coraz częściej korzystają z aplikacji planujących trasy, narzędzi do komunikacji z rodzicami czy platform edukacyjnych, które służą do przygotowania młodzieży przed wyjazdem. W dobie smartfonów można też szybciej reagować na zmieniające się okoliczności, np. wysłać grupie powiadomienie o zmianie miejsca zbiórki czy uprzedzić o opóźnieniu pociągu, a w razie potrzeby natychmiast skontaktować się z odpowiednimi służbami medycznymi lub ratunkowymi. W tym sensie postęp technologiczny pozwala łączyć dawne metody wychowawcze i krajoznawcze z nowymi możliwościami komunikacyjnymi, co czyni współczesną turystykę szkolną bardziej elastyczną, bezpieczną i dostępną. Warunkiem pozostaje jednak umiejętne wykorzystanie tych technologii tak, aby nie zdominowały one samych walorów turystyczno-edukacyjnych wyjazdu, lecz raczej były narzędziem wspierającym, a nie celem samym w sobie. W dłuższej perspektywie rozporządzenie z dnia 25 maja 2018 r. przyczynia się do rozwijania w młodych ludziach wrażliwości na piękno natury, zrozumienia historii i tradycji lokalnych oraz nabywania doświadczeń, których nie da się łatwo przekazać w czterech ścianach sali lekcyjnej. Kontakt z przyrodą, zabytkami i szeroko pojętą kulturą powoduje, że uczniowie stają się bardziej otwarci na świat, zaczynają doceniać różnorodność regionów Polski i innych krajów i uczą się szacunku do dziedzictwa narodowego i międzynarodowego, co w erze globalizacji staje się coraz ważniejsze dla budowania odpowiedzialnych postaw obywatelskich i społecznych. Poglębianie zaleceń zawartych w tym rozporządzeniu powinny iść w parze z rosnącą świadomością szkół co do roli turystyki w kształtowaniu wszechstronnie rozwiniętych młodych ludzi, którzy w przyszłości będą tworzyć i współtworzyć społeczeństwo bardziej wrażliwe, aktywne i świadome wartości edukacyjnych i kulturowych, jakie niesie za sobą

poznawanie najbliższego otoczenia, kraju oraz świata. Nauczyciele mają tutaj kluczowe zadanie, by umiejętnie łączyć sfery bezpieczeństwa, wychowania i edukacji, a rodzice powinni wspierać te starania, ufając jednocześnie w profesjonalizm kadry oraz przejrzystość procedur wynikających z rozporządzenia. Wszystkim zaangażowanym zależy bowiem na tym, żeby młodzi ludzie w sposób radosny i inspirujący zdobywali nowe doświadczenia, stawali się bardziej samodzielni, rozbudzali swoją ciekawość świata i umacniali więź ze wspólnotami lokalnymi i międzynarodowymi, z którymi przychodzi im się spotkać w trakcie wyjazdów. Tak zorganizowane krajoznawstwo i turystyka szkolna stanowią ważny aspekt kształcenia młodego pokolenia, przygotowując je do wyzwań współczesnego świata i wzmacniając poczucie współodpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i kulturalne, co ostatecznie przekłada się na lepsze funkcjonowanie społeczeństwa jako całości i większą wrażliwość na drugiego człowieka oraz dobro wspólne. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2018 r w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki jest aktem prawnym który w sposób kompleksowy reguluje zasady przygotowania prowadzenia i podsumowywania wszelkiego rodzaju wyjazdów edukacyjno-wychowawczych wycieczek krajowych i zagranicznych oraz innych inicjatyw turystycznych podejmowanych przez szkoły przedszkola i placówki w Polsce w ramach tego rozporządzenia określa się zarówno konkretne obowiązki dyrektorów nauczycieli i opiekunów jak i szczegółowe prawa uczniów oraz rodziców czy opiekunów prawnych uczestników tych form aktywności rozporządzenie powstało z potrzeby uporządkowania bardzo szerokiego obszaru turystyki szkolnej w taki sposób aby zapewnić możliwie najwyższy poziom bezpieczeństwa dzieci i młodzieży a zarazem maksymalną efektywność edukacyjną i wychowawczą każdy z organizatorów wypoczynku czy krajoznawstwa zgodnie z zapisami rozporządzenia powinien zwrócić uwagę na kilka kluczowych czynników w pierwszej kolejności trzeba dobrze rozpoznać możliwości i potrzeby grupy wiek uczestników ich kondycję zdrowotną i psychiczną zainteresowania oraz indywidualne predyspozycje związane z określonym rodzajem aktywności w praktyce oznacza to że inne wymagania i formy turystyki sprawdzą się w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym gdzie dominuje potrzeba intensywnej opieki a inne w przypadku młodzieży z klas ponadpodstawowych która może brać udział w bardziej zaawansowanych formach np obozach wędrownych rajdach górskich czy spływach kajakowych kolejnym ważnym obszarem ujętym w rozporządzeniu jest opracowanie planu wycieczki z uwzględnieniem celu dydaktycznego i wychowawczego oraz charakterystyki miejsca do którego uczniowie wyruszają czy to będą góry nadmorskie kurorty jeziora parki

narodowe rezerwy przyrody zabytkowe miasta muzea miejsca kultu religijnego czy też wyjazdy zagraniczne zawsze trzeba rozważyć czynniki potencjalnie niebezpieczne pogodę ukształtowanie terenu poziom trudności trasy konieczność specjalnego wyposażenia czy obecności przewodnika w razie gdy wymagają tego przepisy lub specyfika wyjazdu ważne jest też dopasowanie programu merytorycznego i czasu trwania poszczególnych części wycieczki tak aby uczestnicy nie czuli nadmiernego zmęczenia czy frustracji a jednocześnie mieli okazję zdobywać wiedzę i umiejętności w praktyce rozporządzenie wskazuje że zadaniem dyrektora szkoły lub placówki jest zatwierdzanie programu wyjazdu który powinien zawierać między innymi informacje o miejscu i terminie imprezy środkach transportu i harmonogramie poszczególnych dni imprezy ponadto przepisy wymagają sporządzenia listy uczestników i opiekunów oraz wskazania kierownika wyjazdu w dokumencie wymieniono zakres odpowiedzialności kierownika oraz jego główne zadania do których należy w szczególności dbałość o bezpieczeństwo młodzieży o właściwe relacje interpersonalne i o realizację założonych celów dydaktyczno-wychowawczych w rozporządzeniu podkreślono że na każde 15 uczniów powinien przypadać co najmniej jeden opiekun choć w przypadku dzieci młodszych lub wyjazdów o podwyższonym stopniu ryzyka wymagana liczba opiekunów może być wyższa rozporządzenie reguluje również kwestię finansowania wyjazdów turystyczno-krajoznawczych zaznaczając że koszty mogą być pokrywane przez rodziców lub opiekunów prawnych ze środków własnych szkoły lub placówki ze środków przekazywanych przez organy prowadzące z dotacji celowych bądź z dofinansowania pozyskanego od sponsorów lub w ramach projektów edukacyjnych kluczowe jest by wszelkie płatności i ich rozliczenia były transparentne dyrekcja ma obowiązek przedstawienia rodzicom pełnych kosztorysów oraz ewentualnych informacji o warunkach ewentualnego zwrotu w przypadku rezygnacji dziecka z wyjazdu albo wystąpienia czynników niezależnych które uniemożliwią przeprowadzenie imprezy duży nacisk położono na obowiązek zapewnienia ubezpieczenia uczestników tak aby w razie wystąpienia nieprzewidzianych sytuacji wypadków urazów czy innych zdarzeń losowych uczeń miał zagwarantowaną odpowiednią ochronę finansową i pomoc medyczną rozporządzenie mówi także o konieczności zachowania zasad bezpieczeństwa w zakresie przepisów ruchu drogowego stanu technicznego pojazdów liczby kierowców czy czasu ich pracy i wypoczynku warto przy tej okazji podkreślić że w praktyce szkoły często współpracują z policją prosząc o kontrolę autokarów tuż przed wyjazdem co służy weryfikacji stanu technicznego pojazdu oraz trzeźwości kierowcy elementem obowiązku informacyjnego wobec rodziców jest przekazanie w odpowiednim wyprzedzeniu wiadomości o dacie godzinie i miejscu wyjazdu i

powrotu sposobie dotarcia do celu wymogach związanych z wyposażeniem uczestników na przykład obuwie górskie kurtka przeciwdeszczowa lub nieprzemakalny pokrowiec opiekunowie muszą także uzyskać pisemne zgody na udział w imprezie lub ewentualne oświadczenia dotyczące stanu zdrowia dziecka tak by wiedzieć czy u któregoś z uczestników występują przeciwwskazania do konkretnych form aktywności bądź konieczność zapewnienia bardziej specjalistycznej opieki w rozporządzeniu wskazano również że realizacja wyjazdów powinna wspierać podstawowe cele kształcenia i wychowania poszerzając horyzonty myślowe dzieci i młodzieży poprzez bezpośredni kontakt z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym wzmacniając ich poczucie tożsamości narodowej i regionalnej oraz uwrażliwiając na kwestie ekologiczne i społeczne dlatego szczególnie ważne jest aby w trakcie wyjazdu prowadzić zajęcia warsztaty bądź spotkania z lokalnymi ekspertami które pozwolą uczniom lepiej zrozumieć kontekst historyczny kulturowy przyrodniczy czy geograficzny odwiedzanego regionu wycieczki krajoznawcze to nie tylko forma rekreacji ale też możliwość rozwijania postaw obywatelskich czy poznawania innych kultur w przypadku wyjazdów zagranicznych dzięki bezpośredniemu kontaktowi z językiem obcym i z mieszkającymi za granicą społecznościami istnieje okazja do wzmocnienia kompetencji lingwistycznych i międzykulturowych co przekłada się na lepsze przygotowanie młodzieży do funkcjonowania w zglobalizowanym świecie istotnym wymiarem rozporządzenia jest również podkreślenie roli wychowawczej turystyki szkolnej interakcje między uczniami w warunkach odmiennych od codziennej rutyny wzmacniają umiejętność współpracy rozwiązywania konfliktów radzenia sobie w nietypowych sytuacjach a także uczą odpowiedzialności za siebie i innych opiekunowie mogą obserwować swoich wychowanków w sytuacjach które nie występują w zwykłej codzienności szkolnej oceniać jak reagują na stres fizyczny i psychiczny czy potrafią zachować dyscyplinę i szacunek wobec członków grupy w takich warunkach kształtują się też postawy solidarności empatii i wzajemnego zrozumienia rozporządzenie wyraźnie wprowadza wymóg przygotowania uczestników przed wyjazdem co oznacza że nauczyciele powinni w rozmowach z dziećmi i młodzieżą wyjaśnić cel i charakter wycieczki ustalić wspólne zasady zachowania się w miejscach publicznych i miejscach noclegowych przypomnieć o konieczności stosowania się do poleceń kierownika grupy i innych opiekunów jak również omówić ewentualne zagrożenia typowe dla danej formy wypoczynku na przykład zasady bezpieczeństwa nad wodą czy w górach rozporządzenie kładzie nacisk na to by w momencie pojawienia się zagrożeń np nagłych zmian pogody na szlakach górskich lub awarii środka transportu kierownik i opiekunowie dysponowali planem awaryjnym dzięki temu można na bieżąco modyfikować harmonogram i

zapewnić maksymalne bezpieczeństwo uczestnikom jeżeli warunki się pogorszą należy skrócić trasę wycieczki bądź skorzystać z alternatywnych rozwiązań każdy scenariusz powinien być tak skonstruowany aby chronić zdrowie i życie uczniów w każdej sytuacji szczególną uwagę rozporządzenie poświęca kwestiom dokumentacji przygotowanie wyjazdu wiąże się z koniecznością sporządzenia harmonogramu cele wyjazdu wykazu opiekunów i uczestników a także wcześniejszych uzgodnień z dyrekcją lub organem prowadzącym w tych wszystkich aktach musi znaleźć się informacja na temat sposobu finansowania wycieczki planowanego ubezpieczenia środka transportu oraz odpowiedzialności za poszczególne elementy przedsięwzięcia co więcej bardzo ważnym elementem jest konieczność rozliczenia kosztów po powrocie i udostępnienia tych informacji rodzicom niezbędne są też umowy z przewoźnikami czy bazami noclegowymi jeśli w planie przewiduje się np. nocleg w schronisku lub hotelu i trzeba je opłacić ze środków wniesionych przez rodziców lub sponsorów nie mniej istotny jest aspekt dostosowania programu do indywidualnych potrzeb wychowanków w tym dzieci z niepełnosprawnościami lub wymagających dodatkowej pomocy rozporządzenie wskazuje że w miarę możliwości należy stworzyć warunki pozwalające tym osobom w pełni uczestniczyć w wyjazdach co oznacza eliminowanie barier architektonicznych organizowanie wsparcia asystenta czy opiekuna specjalistycznego a także planowanie działań w sposób który umożliwi bezpieczne i satysfakcjonujące korzystanie z atrakcji turystycznych pozostałym uczniom natomiast przynosi to dodatkową wartość wychowawczą kształtując postawy wrażliwości i współpracy z kolei rola rodziców w organizacji wycieczek jest podkreślona przez konieczność uzyskania ich zgody na uczestnictwo dziecka ale też przez obowiązek rzetelnego informowania o programie przebiegu kosztach i ewentualnych zagrożeniach rodzic powinien mieć możliwość wyrażenia wątpliwości lub pytań dotyczących bezpieczeństwa ewentualnych korzyści edukacyjnych płynących z wyjazdu czy nawet warunków noclegowych jakie zostaną zaoferowane dzieciom transparentność i staranność w komunikacji z rodzicami buduje podstawy zaufania i sprawia że w mniejszym stopniu obawiają się oni o bezpieczeństwo i jakość wyjazdu w ciągu ostatnich lat coraz bardziej docenia się w polskich szkołach walory krajoznawcze i wychowawcze płynące z organizacji turystyki szkolnej co spójne jest z duchem niniejszego rozporządzenia wspólny wyjazd dzieci i młodzieży pod opieką nauczycieli staje się dla wielu uczniów okazją do pierwszego szerszego zetknięcia się z otoczeniem spoza najbliższej okolicy a tym samym do budowania wiedzy i doświadczenia poprzez praktyczne działania w terenie rozporządzenie motywuje do tego by nie ograniczać się wyłącznie do krótkich wycieczek rekreacyjnych ale też wprowadzać elementy edukacji regionalnej historycznej przyrodniczej

artystycznej i językowej co pozwala uczniom na odkrywanie w sobie nowych pasji i zainteresowań spędzanie czasu poza murami szkoły sprzyja integracji zespołu klasowego i budowaniu więzi między uczniami a kadrami pedagogicznymi dzięki tym relacjom zacieśnianym w innych okolicznościach niż typowa lekcja rozwija się wzajemne zaufanie i otwartość a nauczyciele lepiej poznają swoich wychowanków co przekłada się później na efektywniejszą współpracę w codziennym procesie dydaktycznym kluczem elementem całościowego spojrzenia na turystykę szkolną jest również troska o kształtowanie proekologicznych postaw młodego pokolenia bezpośredni kontakt z przyrodą zwłaszcza w parkach narodowych czy na terenach chronionych pozwala uczniom doświadczyć piękna natury i zrozumieć dlaczego odpowiedzialne korzystanie z zasobów naturalnych jest tak istotne dla zachowania bioróżnorodności i równowagi ekosystemów rozporządzenie sprzyja wdrażaniu programów przyrodniczych terenowych warsztatów ekologicznych czy wycieczek z elementami nauki o zagrożonych gatunkach i potrzebie ich ochrony w efekcie uczniowie uczą się szacunku dla środowiska i nawyku dbałości o miejsca odwiedzone co bywa inspiracją do kontynuowania takich zachowań w życiu dorosłym nie można też pominąć wzrastającego znaczenia współpracy międzynarodowej coraz więcej polskich szkół organizuje wymiany z placówkami zagranicznymi a w ramach tych spotkań prowadzi się wycieczki o charakterze edukacyjnym i integracyjnym rozporządzenie choć skupione na warunkach w Polsce nie zabrania jednak uczestnictwa w wyjazdach zagranicznych przeciwnie wskazuje że wszystkie przepisy dotyczące bezpieczeństwa opieki ubezpieczenia i przygotowania programu zachowują swoją ważność także przy organizacji imprez międzynarodowych jedynie należy wziąć pod uwagę dodatkowe uwarunkowania np przepisy celne wymogi dokumentów podróży kwestię ubezpieczenia obowiązującego za granicą czy bariery językowe tak aby zapewnić pełną ochronę młodzieży także poza granicami kraju w zapisach rozporządzenia podkreśla się użyteczność prowadzenia ewaluacji wyjazdów po ich zakończeniu organizatorzy i uczestnicy mogą wówczas ocenić osiągnięte rezultaty odnieść je do zakładanych celów a także wyciągnąć wnioski na przyszłość np jeśli część programu nie sprawdziła się albo wystąpiły trudności logistyczne lub zbyt intensywny plan dnia mógł powodować wyczerpanie młodszych dzieci takie refleksje pozwalają na usprawnienie organizacji kolejnych imprez wskazuje się że warto przeprowadzić ankietę wśród uczniów i rodziców zbierając konstruktywne opinie i sugestie co do formuły i bezpieczeństwa pobytu w następnym roku czy semestrze tym bardziej że rozporządzenie ma zachęcać do stałego podnoszenia jakości turystyki szkolnej a nie jedynie wyznaczać sztywne reguły kolejny istotny aspekt to różnorodność form turystyki które szkoły mogą wybierać oprócz

klasycznych wycieczek autokarowych można uwzględnić piesze rajdy rowerowe obozy wędrownie spływy kajakowe czy wyjazdy narciarskie zawsze trzeba jednak pamiętać by forma aktywności była adekwatna do wieku i przygotowania fizycznego uczestników oraz by kadra pedagogiczna i ewentualnie instruktorzy czy ratownicy górscy posiadali odpowiednie uprawnienia i doświadczenie pozwalające na zapewnienie dzieciom i młodzieży opieki w praktyce niektóre szczególnie ryzykowne formy sportowe mogą wymagać większej ilości opiekunów i dodatkowego ubezpieczenia a szkoła musi tego dopilnować aby uniknąć niewłaściwych sytuacji zagrażających zdrowiu uczniów jednocześnie należy pamiętać że rozporządzenie nie ogranicza się tylko do turystyki masowej i standardowych klasowych wyjazdów w jego ramach można organizować mniejsze wyjścia do pobliskich obiektów kultury czy przyrodniczych ważnych miejsc pamięci narodowej lokalnych instytucji oferujących warsztaty czy pokazy dla małych grup uczniów ważne jest żeby nawet taka pozornie nieduża inicjatywa była zgodna z przepisami dotyczącymi bezpieczeństwa i opieki a także świadomie włączona w szerszy kontekst kształcenia i wychowania w trakcie roku szkolnego z perspektywy dyrektora rozporządzenie nakłada na niego odpowiedzialność za zapewnienie profesjonalnej organizacji turystyki szkolnej w tym za kształcenie nauczycieli w zakresie wymagań formalnych planowania i prowadzenia wycieczek kierownik wyjazdu musi znać konkretne procedury i mieć świadomość jakie dokumenty są konieczne by legalnie przeprowadzić imprezę a nauczyciele opiekunowie powinni być przeszkoleni w udzielaniu pierwszej pomocy i reagowaniu w sytuacjach kryzysowych takich jak wypadek nagłe zachorowanie czy zaginięcie uczestnika w nieznanym terenie sama wiedza teoretyczna nie wystarczy warto okresowo organizować w szkołach dodatkowe szkolenia wewnętrzne lub warsztaty z profesjonalnymi ratownikami lub psychologami aby kadra mogła doskonalić praktyczne umiejętności w zakresie bezpieczeństwa i turystyki edukacyjnej z punktu widzenia samych uczniów wyjazdy krajoznawcze są często jednym z najbardziej wyczekiwanych elementów edukacji stanowią zapowiedź przygody pobudzają wyobraźnię i pozwalają w nieformalny sposób zdobywać wiedzę czy doskonalić relacje rówieśnicze jednocześnie to moment kiedy młodzież może uczyć się samodzielności zarządzania czasem wspólnej dbałości o porządek i wspólne dobro a także rozwijać w sobie odpowiedzialność za bezpieczeństwo swoje i kolegów zachowanie dyscypliny i przestrzeganie regulaminu stają się tu elementami praktycznego ćwiczenia zasad współżycia w grupie w dorosłym świecie w obecnych czasach kiedy coraz więcej dzieci i młodzieży spędza czas w wirtualnej przestrzeni turystyka szkolna spełnia także funkcję przeciwdziałania temu siedzącemu trybowi życia daje uczniom impuls do aktywności fizycznej zwiedzania odkrywania nowych obszarów i budowania

więzi z realnym światem w ten sposób może wspierać profilaktykę różnego rodzaju zaburzeń wynikających z braku ruchu i zachęcać do włączania aktywności sportowej w codzienne nawyki młodych ludzi łącząc to wszystko w całość widzimy że celem rozporządzenia jest harmonijne połączenie aspektów dydaktycznych wychowawczych i rekreacyjnych przy jednoczesnej trosce o wysoki standard bezpieczeństwa każdy etap organizacji wyjazdu od planowania przez realizację aż po ewaluację jest w nim szczegółowo opisany co w praktyce ułatwia nauczycielom i dyrektorom podejmowanie odpowiedzialnych decyzji stymuluje do kreatywnego poszerzania oferty wycieczkowej i zapewnia pewną spójność w stosunku do przepisów innych aktów prawnych powiązanych z systemem oświaty oraz z bezpieczeństwem w ruchu drogowym czy ubezpieczeniami najważniejszą korzyścią wynikającą z tego rozporządzenia jest bez wątpienia możliwość tworzenia atrakcyjnych i rozwijających warunków do wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży w trakcie wycieczek mogą oni poznać zabytki historyczne cenne obiekty kulturowe i przyrodnicze rozwijać zainteresowania nabywać kompetencje społeczne i zwiększać swoją samodzielność a przy tym odczuwać radość z odkrywania nowego otoczenia i cieszyć się towarzystwem rówieśników w nieco bardziej swobodnej atmosferze niż na typowych lekcjach w szkole w wymiarze wychowawczym tak zorganizowana turystyka szkolna wpływa na kształtowanie odpowiednich postaw wobec dziedzictwa narodowego szacunku dla przyrody wrażliwości ekologicznej i kulturowej kształtując w dzieciach i młodzieży poczucie przynależności do lokalnych społeczności i jednocześnie świadomość różnorodności świata z perspektywy dyrekcji natomiast i nauczycieli rozporządzenie wymaga rzetelnej znajomości przepisów i procedur ale pozwala też na rozwijanie kompetencji organizacyjnych i budowanie wizerunku placówki która stawia na aktywne metody kształcenia w praktyce jeśli wszystkie zasady i wymogi są przestrzegane rodzice coraz chętniej wspierają wyjazdy swoich dzieci a czasem nawet angażują się w pomoc organizacyjną czy finansową gdy widzą jak duży potencjał rozwojowy kryje się w takiej aktywności jednocześnie nie wolno zapominać że turystyka szkolna mimo wielu pozytywnych stron zawsze niesie w sobie pewien poziom ryzyka wypadków kontuzji bądź incydentów i dlatego tak istotne jest kompleksowe podejście do bezpieczeństwa i wielostronna analiza każdego etapu planowania rozporządzenie stara się to ryzyko systemowo ograniczyć zobowiązując placówki do ściślejszej kontroli transportu kadry opiekunów wyposażenia oraz do zbudowania w uczniach świadomości odpowiedzialności za własne decyzje wszystko to łącznie pozwala stwierdzić że Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2018 r w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki

wyznacza solidne ramy dla podnoszenia jakości i bezpieczeństwa wyjazdów edukacyjno-wychowawczych w Polsce jednocześnie promuje ono ideę że nauka i wychowanie nie muszą być ograniczone do przestrzeni szkolnej wręcz przeciwnie zachęca szkoły do wychodzenia w teren do przełamywania schematów i do zachęcania uczniów by aktywnie poznawali otaczającą ich rzeczywistość w zgodzie z potrzebą rozwoju i potencjałem każdego dziecka dzięki temu podejściu turystyka szkolna może nie tylko urozmaicić codzienną edukację ale też wzmocnić umiejętności które przydadzą się w dorosłym życiu od współpracy w grupie przez rozwój aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia aż po budowanie tożsamości obywatelskiej i poczucia przynależności do społeczności lokalnej narodowej i międzynarodowej takie spojrzenie na organizowanie wycieczek i imprez turystycznych w szkołach z jednej strony gwarantuje dobro uczniów chroni ich zdrowie i życie a z drugiej zapewnia im wartościową przygodę zwaną edukacją terenową czy turystyczną daje możliwości których nie da się w pełni zrealizować w salach lekcyjnych w konsekwencji stosowanie się do przepisów i wytycznych rozporządzenia prowadzi do wzrostu świadomości i odpowiedzialności całej społeczności szkolnej w zakresie planowania i realizacji imprez turystycznych a także upowszechnia dobre praktyki wśród nauczycieli i rodziców na poziomie całej Polski ostatecznie dzięki temu uczniowie mogą rozwijać się wszechstronnie korzystać z różnorodnych zasobów kulturowych i przyrodniczych kształtować właściwe postawy społeczne oraz czerpać radość i satysfakcję ze wspólnego poznawania świata co wybrzmiewa jako główna idea przyświecająca twórcom niniejszego rozporządzenia i wszystkim którzy przykładowo wdrażają je w codziennej praktyce szkolnej w całym kraju.

